

НІЧНИЦЯ ВОДЯНА — *MYOTIS DAUBENTONI*

Номенклатура

Повна наукова назва виду: *Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817). Інші поширені наукові назви: *Leuconoe daubentonii*. Інші поширені українські назви: нічвид Добантона.

Ряд Кажани — Vespertilioniformes (syn. Chiroptera)
Родина Лиликові — Vespertilionidae Gray, 1821
Рід Нічниця — *Myotis* K a up, 1829.

Таксономічна характеристика

Один з 66 видів роду; один з 9 видів роду у фауні України. Разом з ставковою нічницею належить до підроду *Leuconoe*. В межах України, ймовірно, представлений двома підвидами: *Myotis d. daubentonii* (Правобережна Україна) та *Myotis d. volgensis* (Лівобережжя) (Абеленцев і Попов 1956).

Біологічна характеристика

Нічниця водяна — один з найдрібніших кажанів нашої фауни. На всій території України є осілим видом. Тісно пов'язана з водоймами та водотоками. У річкових долинах є звичайним і навіть численним видом кажанів. Влітку надає перевагу надземним сховищам: дуплам, горищам, тріщинам та порожнинам у будівлях, скелях, урвищах тощо. Зиму проводить у печерах, хоча частина популяції, ймовірно, зимує і над землею. Про це свідчить її доволі низька чисельність на зимівлі у різного типу підземеллях. На зимівлі рідко утворює щільні скупчення, переважно зимує поодинокі. Любить забиватися у вузькі вертикальні щілини. Зимівлі покидає в березні, на початку квітня. Влітку самці та ялові самки живуть поодинокі, а вагітні самки утворюють численні виводкові колонії обсягом від кількох десятків до кількох сотень особин. Молодь з'являється в середині червня. На полювання вилітає з настанням сутінок. Місцем для польотів служить надводний шар повітря над відкритими спокійними ділянками водойм. Політ дуже характерний — повільний, але

нерівномірний, з частими змінами напрямку. Основу живлення складають різноманітні дрібні комахи, переважно двокрилі та одноденкові.

Оцінка стану та чисельності популяцій

Хоча нічниця водяна зустрічається практично по всій Україні, її поширення в регіоні має спорадичний характер. Вид приурочений до річкових долин, в яких він є звичайним і досить численним видом (Абеленцев і Попов 1956; Покин'черета та ін. 1999), а за їх межами трапляється рідко. Літні обліки з використанням детекторів підтвердили високу чисельність виду у характерних біотопах на території Українських Карпат (в середньому 1 особину на 1 км берегової лінії). Проте взимку це один з найрідкісніших у підземеллях регіону вид, і його загальна чисельність в Карпатському регіоні не перевищує сотню особин. Порівняння наших сучасних даних з результатами зимових обліків у підземеллях, що проводилися на заході України в середині сторіччя (Татарінов 1956; Крочко 1992), опосередковано свідчать про відносну стабільність місцевої популяції протягом останніх 50-років.

Географічне поширення

Територія України повністю охоплена ареалом нічниця водяної. Цей доволі пластичний вид заселяє як гірські регіони, так і рівнини, зустрічається в лісових і степових ландшафтах, загалом живе всюди, де є характерні біотопи — водойми і водотоки. В гори піднімається до 1200 м (Крочко 1992).

Категорія охорони в Україні

Нічниця водяна не включена до Червоної книги України (1994) і не підлягає іншій спеціальній охороні. Охороняється в межах Закону України “Про тваринний світ” (1993). За діючою 5-бальною системою охоронних категорій вид охорони не потребує (Загороднюк та ін. 1998).

Зміни стану популяцій та фактори вразливості

Як згадувалося вище, нічниця водяна є видом з доволі стабільною чисельністю, яка в історичний період не зазнала різких змін. Ця нічниця не належить до високо-колоніальних видів і практично не утворює легкодоступних людям та хижим ссавцям масових скупчень, що забезпечує їй порівняно меншу вразливість. Для виду найбільш небезпечним є не стільки фактор турбування у сховищах чи, навіть, пряме його знищення, скільки забруднення середовища, що призводить до зменшення місць, придатних для оселення.

Утримання і розведення у неволі

Кажани завдяки певним фізіологічним і екологічним особливостям є надзвичайно складною групою для утримання в неволі. Це повною мірою стосується і нічниці водяної. Спроби її утримання і розведення в неволі невідомі.

Заходи охорони і рекомендації щодо збереження

Нічниця водяна практично не потребує спеціальних заходів охорони. Охорона підземель є малоефективною в зв'язку з низькою чисельністю виду у таких сховищах. Більш важливим є недопущення деградації водойм та їх берегів — типових біотопів виду.

Прогалини у знаннях про вид в Україні

Найсуттєвішою проблемою є відсутність достовірної інформації про сучасний стан, поширення та чисельність виду з більшості регіонів України, а відповідно, і про історичні зміни цих характеристик виду.

Цитована література

- Абеленцев В. І., Попов Б. М.* Ряд рукокрилі або кажани — Chiroptera / Фауна України Ссавці. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1956. — том 1, вип. 1. — С. 229–446.
- Загороднюк І., Жила С., Покиньючерда В.* Теріологічна школа-семінар “Ссавці у Червоній книзі” // Вестникзоологии — 1998. — 32, № 5-6. — С. 149–150.
- Крочко Ю.И.* Рукокрылые УкраинскиxКарпат: Автореф дис... докт. биол. наук — К., 1992. — 34с.
- Покиньючерда В. Ф., Загороднюк І. В., Постава Т. та ін.* Нічниця довговуха (*Myotis bechsteini*) та кажан північний (*Eptesicus nilssonii*) на заході України // Вестн. зоологии — 1999. — 33, № 4-5. — (у друці).
- Татаринов К. А.* Звірі західних областей України Екологія, значення охорона — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — 188с.
- Червона книга України Твариннийсвіт / Під ред. М. М. Щербака* — Київ : Українськаенциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994. — 464с.

В. Покиньючерда